אלא אמר רבא נותן שבע למטה לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר נתערבו לו כוסית בכוסות (א) נותן וחוזר ונותן וחוזר ונותן שלשה פעמים מקצת דמים נתערבו לו ומקצת דמים לא נתערבו [לו] פשיטא כי יהיב מודאין יהיב מיהו הנך שירים הוו וליסוד אזלי או דילמא דחויין הוו ואזלי לאמה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר כוס אחד עושה חבירו שירים הני מילי היכא דאי בעי למיתב מצי יהיב אבל האי דאי בעי למיתב לא מצי יהיב לא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אפילו למאן דאמר כוס אחד עושה חבירו דחוי הני מילי דדחייה בידים (ב) אבל היכא דלא דחייה בידים לא דתניא למעלה הוא אומר ואת דמו ישפוך ולמטה הוא אומר ואת כל דמה ישפוך מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן מזה אחת ומזה אחת שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן ת"ל ואת דמו ישפוך הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה רבי אליעזר בר"ש אומר מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מאחד מהן שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך ולרבי אליעזר בר"ש הא כתיב ואת דמו ישפוך אמר רב אשי למעוטי שירים שבצואר בהמה: עירה דם הפר לתוך דם השעיר: תנן כמאן דאמר מערבין לקרנות דאיתמר רבי יאשיה ורבי יונתן חד אמר מערבין וחד אמר אין מערבין תסתיים דר' יאשיה הוא דאמר מערבין דאמר אע"ג דלא כתיב יחדיו כמאן דכתיב יחדיו דמי אפילו תימא רבי יונתן הוא שאני הכא דכתיב אחת תניא דלא כשנויין ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבין דברי רבי יאשיה רבי

כוסות בכוסות. שאינו מכיר איזה כוס של פר ואיזה כוס של שעיר: **נותן וחוזר ונותן וחוזר ונותן.** בכל עבודה ועבודה נותן אחת למעלה ושבע למטה מן האחד וחוזר ונותן מן השני וחוזר ונותן מן הראשון דמה נפשך אם ראשון של פר היה ושני שעיר יצא בראשונה ובשניה ואי ראשון של שעיר היה והרי הוא כמו שאינו כדתניא (ג) פר מעכב את השעיר יצא בשניה ובשלישית שהרי קדם פר לשעיר וכן בהיכל: **מקצת דמים נתערבו.** כגון שנשפך משני מזרקות לתוך מזרק שלישי ריקם ונשתייר בהם בכל אחד ואחד: **פשיטא לי דכי יהיב.** מתנות מודאין יהיב ממה שנשאר במזרקות: **מיהו.** הא מיבעיא לן הנך שנתערבו בשלישי שירים הוו כאילו לא נתערבו וליסוד מזבח החיצון אזלי כדתנן (זבחים דף מז.) שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון: **או דילמא דחויין נינהו.** הואיל ואין מתנות הראשונות ניתנו ממנו ולאמה שבעזרה המבילה את כל ליכלוך העזרה לנחל קדרון אזלי: **אפילו למאן דאמר.** בברייתא לקמן כוס אחת וכו' כגון קיבל הדם בשתי כוסות ונתן את כל מתנות הקרנות מכוס אחת: **אבל האי דיהיב מיניה.** שהרי הדמים הללו שבמזרק שלישי נתקבלו בשני המזרקות שנתן מהן המתנות: **דתניא.** פלוגתא דכוס עושה חבירו דחוי או שירים דאמרן לעיל אפילו למ"ד וכו': **למעלה הוא אומר.** בחטאת דשעיר נשיא (ויקרא ד) ואת דמו ישפוך וגו' ובשירים כתיב ולא כתיב הכא כל ולמטה בחטאת יחיד בשירים דידה כתיב כל: ה"ג **מנין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן מזה אחת ומזה אחת שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן ת"ל ואת דמו ישפוך הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה ר"א בר"ש אמר מנין לחטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מכוס (ד) ראשון שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך.** ת"ק סבר כוס עושה את חבירו דחוי ור"א בר"ש סבר כוס עושה את חבירו שירים: **מערבין לקרנות.** מערבין דם פר בדם שעיר כשבא ליתן מתנות קרנות מזבח הפנימי: **אין מערבין.** דמשמע ליה ולקח מדם הפר ומדם השעיר מכל אחד בפני עצמו: **דאמר אע"ג דלא כתיב יחדיו וכו'.** דתניא (סנהדרין דף סו.) איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל אביו קילל אמו קילל דברי רבי יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע כל אחד ואחד בעצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו. אלמא לר' יאשיה אי לא הדר כתיב אביו ואמו קילל הוה אמינא רישיה דקרא שניהן כאחד משמע הכא נמי מדם הפר ומדם השעיר שניהן כאחד משמע: **דכתיב אחת.** וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה (שמות ל) ולא שתים: **תניא דלא כשנויין.** אלא כמה דסלקא דעתך מעיקרא דר' יאשיה הוא דאמר מערבין:

וקבל

אלא אמר רבא נותן שבע למטה לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה כו'. דעולין אינן מבטלין זה את זה ולא דמי להא דתנן בפ' התערובות (זבחים דף עט:) הניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה דסבירא להו לרבנן דרבי אליעזר ישפכו לאמה דיש לומר דשאני הכא נהי דהשתא לאחר שנתן למעלה דפר הוה ליה ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה מ"מ כיון דמעיקרא הן שוין במתנותיהן אפילו רבנן דר"א מודו הכא דיתן למעלה ורואה אני דם הפר למעלה כאילו הוא מים: **נותן** וחוזר ונותן וחוזר ונותן. פי' רש"י וכן בהיכל משמע דאיירי נמי בנתערבו כוסות בכוסות קודם שנתן לפני ולפנים וקשה דהא אמרינן לקמן בפירקין (ה) שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה ולא כלום אלא יש לומר דלא איירי בלפני ולפנים אלא בהיכל:

(ו) **עירה** דם הפר לתוך דם שעיר. תימה דאמרינן בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כב.) הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדם שעיר אלא מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה וכיון דעירה דם פר לתוך דם שעיר א"כ איפכא הוה ליה למימר לאע"ג דדם פר מרובה הוה לן למימר ראשון ראשון בטל כדאמר בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) המערה יי"נ מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל אלא הכא משום דאין עולין מבטלין זה את זה וי"ל האיכא למאן דאמר התם דוקא המערה מפי כלור דלא נפיש עמודיה אבל מפי חבית דנפיש עמודיה לא ואפילו למאן דאמר אפילו מחבית דנפיש עמודיה מ"מ היכא דמערה מדכר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית מודה דלא אמרינן ראשון ראשון בטל והכא היה מערה מן המזרק דנפיש עמודיה:

תניא דלא כשנויין. הכי נמי הוה מצי לאיתויי ברייתא דמייתי בזבחים פרק בית שמאי (דף מב:) ובפרק הקומץ זוטא (מנחות דף טז:) ארבעים ושבע של יוה"כ ועוד מייתי התם ברייתא דתניא ארבעים ושמנה של יוה"כ דעל כרחיך סבירא להו להנך ברייתות אין מערבין לקרנות דבענין אחר לא משכחת להו והכי מוקי להו התם אלא ניחא ליה לאתויי הך ברייתא שר' יונתן בעצמו מוזכר בה השתא מסקינן דלר' יונתן אין מערבין ותימה דבפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט.) אמרינן דר' יהודה מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא ואם תמצא לומר דחוששין לזרע האב אם כן היינו כחנניה דהתם וחנניה ס"ל כרבי יונתן דלא בעי או לחלק כדקאמר התם וא"כ היכי קאמר ר' יהודה בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות וכו' דמין במינו לא בטיל והא כיון דסבירא ליה כרבי יונתן אם כן אין מערבין לקרנות ויש לומר נהי דרבי יונתן לא דריש אחת לר' יהודה דדריש אחת קסבר מערבין אבל תימה אמאי קסבר רבי יונתן אין מערבין נהי דלא דריש אחת מכל מקום כיון דכתיב מדם הפר ומדם השעיר נימא מערבין דאמר בפ' שתי מדות (מנחות דף נא.) דלר' יונתן דאיצטריך למיכתב גבי נסכים (במדבר טו) מן הבקר או מן הצאן דלא תימא כיון דכתיב בויקרא מן הבקר ומן הצאן כמאן דכתיב יחדיו דמי ורש"י פירש התם דלאו מוי"ו קא דריש אלא מדשני קרא בדיבוריה דברישא כתיב מן הבהמה מן הבקר והדר כתיב ומן הצאן ולא כתיב ומן הבקר ומן הצאן ש"מ לערב בקר וצאן ולא נהירא דלא הוה מצי למיכתב ומן הבקר דהא בקר וצאן הוא פירוש דמן הבהמה וא"כ איצטריך למיכתב מן הבקר והשתא הוי מן הבקר ומן הצאן כמו מדם הפר ומדם השעיר וי"ל דלא דמו דאילו כתיב הכא מדם הפר והשעיר אז הוה דמי למן הבקר ומן הצאן אבל ומדם השעיר מדם הפסיק הענין לרבי יונתן אי נמי י"ל מדכתיב גבי בן צאן מן הכבשים או מן העזים ובבן עוף נמי כתיב מן התורים או מן בני היונה והכא לא כתיב או מן הצאן ש"מ לערבן ולהכי איצטריך בפרשת נסכים או לחלק ולא מוקמינן ומן הצאן להוציא את הנוגח [ועיין תוספות מנחות נא. ד"ה הואיל]:

רבי

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הלכה י:

עא ב מיי' שם הלכה יא:

עב ג מיי' שם הלכה יב:

עג ד ה מיי' פ"ב מהל' פסולי מוקדשין הלכה כח:

◆

רבינו חננאל

תודה מנא לן, ת"ל על חלות לחם חמץ, כנגד חמץ הבא מצה. הנה למדנו לחמי חמץ לתודה משלמי צבור, להיות כל חלת לחם חמץ עשרון והן עשר חלות כמו שאמרנו. ועוד למדנו למצה שבתודה להיות עשרה עשרונות מלחמי חמץ של תודה, ומקשינן מאחר שלמדנו לחמץ של תודה משתי הלחם בהיקש, היאך תלמוד המצה מן החמץ, [וכין] דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. ופריקנן האי היינו ודבר אחר הוא. כלומר, אותו הדבר בעצמו שלמד בהיקש משתי הלחם שהוא עשרון כל חלה, אין למידין ממנו למקום אחר, אבל ללמד המצה מן החמץ שליש עשרון לכל חלה שהן ל' חלות בעשרה עשרונות שפיר דמי, ודבר אחר הוא (הלחו) הדבר שלמד בו בהיקש. ולמאן דאמר כי האי גוונא הוי היקש היכי גמר ומשנינן תביאו רבויא הוא. ופירושו כי לא בהיקש לשתי הלחם הוא למד לחמץ שבתודה, כי כל דבר הלמד בהיקש אין למידין ממנו כלל אפילו דבר אחר, ושני הכא דהא ריבה הכתוב על חלות לחם חמץ, ובעינן מצה כנגד חמץ. והחמץ הוא עשרה עשרונות עישרון לכל חלה, והמצה הן ל' חלות שליש עשרון לכל חלה. ונסיב לה תלמודא תביאו ריבויא. ועוד מצאנו סיוע לזה הפירוש, הא דגרסינן בזבחים פרק קדשי קדשים ששחטן, כי מעשר שני בזמן הזה אין לו היתר אפילו בירושלים, שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך וגו', מקיש מעשר לבכור, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית, ואוקמא רבינא בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים, דמקשינן בשרו לדמו, מה דמו למזבח אף בשרו בעת שיש מזבח, ומקיש מעשר שני לבשרו, וכי בשר הלמד בהיקש מדמו, חוזר ומלמד בהיקש למעשר שני. אמר ליה הני מילי בקדשים מעשר שני חולין נינהו לגבי קדשים ומלמדין. הניחא למ"ד בתר למד אזלינן אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן, בשר בכור קדשים הוא. ופריק דם ובשר חדא מלתא היא. כלומר, כל דבר שהוא ממנו ודבר אחר הוא, אין דנין אותו למד מלמד. כך הדם שמזה בהיכל מן הדם שהוזה ממנו בפנים הוא ודבר אחר הוא, ואין דנין אתו בדין למד מלמד. ת"ר לא היה הדם מגיע אל הפרוכת, אלא היה מזה כנגד הפרוכת. א"ר אלעזר אני ראיתי הפרוכת ברומי כו'. פי' כפדרן, אחת למעלה ושבע למטה. נתערבו לו דמים בדמים. פירוש קודם שיזה מדם הפר בהיכל נתערב דם הפר בדם השעיר. ואוקמה רבא נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר בהיכל, וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר. נתערבו לו דמים בדמים במתנה [א] אחרונה. עד כאן שייך לעמוד קודם.

אוקמה רבא נותן אחת למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר. **נתחלפו** לו כוסות דם הפר בכוסות דם השעיר, נותן וחוזר ונותן ונותן וחוזר ונותן. מקצת דמים נתחלפו לו ומקצת לא נתחלפו לו, פשיטא כי קא יהיב מודאן יהיב. מיהו הנך ספיקות שירים הוו וליסוד אזלי. או דלמא דחויין הוו ולאמה אזלי. ופשיט רב פפא כיון דספיקות נינהו, ולא מצי לאודויי מינייהו, דחויין הוו. ואמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אדרבה אפילו למאן דאמר כוס עושה חבירו דחוי, כיון שבירר כוס אחד ואמר מזה אני זורק, נעשה הדם שעל הכוס האחר דחוי. הני מילי דקא דחייא בידים אבל הכא דלא

[א] נראה דצ"ל במתנה אחרונה וכן היה גורס רבינו בגמ' וזהו דמפרש נותן אחת למעלה וכו' ופירש שנתערב לאחר שכבר נתן ו' הזאות למטה.

מסורת הש"ס

א) [גיר' הרמב"ם נותן אחת למטה וכו' עי' כ"מ], ב) זבחים לב:, ג) [זבחים מב: פא: מנחות טו:], ד) תמורה ה., ה) [דף סא.], ו) [עיין לעיל במשנה דף נג:],

◆

תורה אור השלם

1. ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה: ויקרא ד כה
2. ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח: ויקרא ד ל
3. וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם קדש קדשים הוא לה': שמות ל י
4. ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב: ויקרא טז יח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' נתערבו לו כוסות בכוסות. נ"ב אע"פ שיש היכר בדם מ"מ משום חולשא דכ"ג לאו אדעתיה כדאי' בדף ט ע"ב: (ב) שם הני מילי דדחייה בידים (אבל היכא דלא דחייה בידים לא). תא"מ ונ"ב גירסת רש"י אבל האי דיהיב מיניה לא: (ג) רש"י ד"ה נותן כו' כדתנן. נ"ב ר"פ טרף בקלפי דף מ': (ד) ד"ה ה"ג מנין וכו' ארבע מתנות מכוס אחד שכולן נשפכין:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

◆

תוס' ישנים

בב"ק פרק מרובה (דף סט.) אי הכי קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דאמר ר' יוחנן כל המתלקט כו' והאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן כו' ומאי קושיא והלא גבי כל שילקטו עניים היום הדבר עומד להתברר לאחר ילקטו אחיה לא ילקטו אבל גבי אחין אין להתברר חלק הראוי לכל אחד ואחד ועוד דאמר בעי למימר מעיקרא דמספקינן ברייתא כל שילקטו משום הכיא דהלוקח יין והלא התם אין הדבר עומד להתברר כי יבקע הנוד כמו שהיה עומד להתברר גבי ילקטו ולומר דכי שהיה יכול לומר כן אלא שרוצה להעמיד שם תירוץ אחר אבל קשה לה"ר אלחנן דר' מאיר אדר' מאיר דבכך דהלוקח יין אית ליה ברירה ובבכורות פרק יש בכור בנחלה מי שלא ביכרה כו' מספקא ליה אי יורשין הוו אי לקוחות הוו אלמא מספקא ליה אי יש ברירה אי לא ועוד קשה דרבא אדרבא דקאמר התם בפרק יש בכור דר"מ ורבי יהודה אית להו דרב אסי דמספקא ליה אי יורשים הוו אי לקוחות הוו וברים כל הגט קאמר רבא דבכין לרבי יהודה כין לר' שמעון לית להו ברירה וטעמא דהלוקח יין משום דיבקע הנוד וע"כ נראה לרבי דלאפילו הא דלית ליה אין ברירה יכול לפטור דיש ברירה כשהתנה כפירוש כגון ב' טוגן שאני עתיד כו' והדיר כועלין דפרק כל הגט והרי זה גיטך מהיום ס' דפרק מי שאחזו ומתירין זה מיפלגא קושיא [א] דרבי יוסי אדרבי יוסי ודשמואל אדשמואל דשאני גבי גט דשכיב מרע שהתנה מתחלה ועוד הקשה ה"ר אלחנן למה מקשה בבבא קמא מדרבי יוחנן דכל המתלקט להא דאחין שחלקו ליפני ליה דגבי מתלקט איכא תנאי וי"ל כדפרישית דלאו חושב תורתו של אילן עיקר ילפירים רבי למפרש כשמעתין דברירה גבי הכיא דלא מגא ידיו ונגלו דרבי יוחנן [ב] לית ליה ברירה כו' שאפי' אומן תגלים שסוברים אין ברירה לא היו מודים לרבי יוחנן דאחין ברירה גבי אחין שחלקו אלא ילפינן מחלוקת ארץ ישראל אתי שפיר שסובר התלמוד דרבי [ג] יוסי סבר דאין ברירה ויש לנו לפטור דאין ברירה אפילו במקום שיש תנאי ועוד אומר ה"ר אלחנן שלא קשה מידי דאי היה משני הכי מהאי דאחין שחלקו תיקשי ליה דריש פרק כל הגט דקאמר התם קא אתרון נמי אינו פוסל משמע התם דלית ליה ברירה לרבי יוחנן אע"פ שיש תנאי: מ"ש לכאן ולכאן דלא דאין ברירה. מהך שמעתא קשה לרבי על הך דאמר רב בעירובין פרק בכל מערבין (דף לו:) דליתא למתניתין דיש ברירה מקמי דלאו (דאין ברירה) ופריך אדרבה ליתא לדלאו מקמי מתני' ומשני הא שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתנן הלוקח כו' וקשה לרבי אדרבה ליתא לדלאו מקמי מתני' דלית ליה לרבי יהודה ברירה וכן מתני' מה היא באומן הימים למוכח מינה התם דלית ליה לרבי יהודה ברירה וכן הכיא דכל שילקטו עניים למרובה והכיא דהלוקח איכא לפרושי טעמא משום בקיעת הנוד ואומר רבי שיש לחלק בין תולה בעצמו בין תולה באחרים כגון הכיא מה היא באומן הימים שהדבר תלוי בידי שמים וכן הכיא דכל מה שילקטו עניים אבל הכיא דעירובין הדבר תלוי בדעת עצמו ולהכי קאמר ליתא מתני' מקמי דלאו והאי חילוקא מחלק בפרק כל הגט (דף כה.) ולא"ת ומאי פריך ומאי שנא לכאן ולכאן דאין

[א] נ"ל כר' מאיר אדר' מאיר. [ב] נ"ל אין לו ברירה כל כך. [ג] נ"ל יוחנן.